

Asia: VN/724/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi asumisneuvonnan tuesta vuosina 2023–2027 annettavasta laista

Asumisneuvonnan nykytila

Millaista asumisneuvontaa toimialueellanne on saatavilla?

Asumisneuvonta opiskelija-asuntoyhteisöissä

Asumisneuvonnan toteutuminen opiskelija-asuntoyhteisöissä vaihtelee. Suurimmissa opiskelija-asuntoyhteisöissä on nimettyjä asumisneuvoja, joille asumisneuvonta on joko päätoimi tai asumisneuvontaa tarjotaan muiden tehtävien ohessa. Lisäksi osa tekee yhteistyötä kunnan toteuttaman asumisneuvonnan kanssa tai on kokeillut asumisneuvonnan toteuttamista yhteistyössä järjestön kanssa.

Opiskelija-asuntoyhteisöissä asumisneuvonnan kustannuksia on katettu vuokratuotoilla. Lisäksi osa on hakenut ja saanut ARA:lta asumisneuvonta-avustusta. Osa opiskelija-asuntoyhteisöistä jakaa kustannuksia toisen tahon, kuten kunnan kanssa tai on tehnyt yhteistyötä STEA:n tukemaa asumisneuvontaa toteuttavan järjestön kanssa.

Asumisneuvonnassa painottuu asumisen ongelmien varhainen ennaltaehkäisy. Asumisneuvojat ovat esimerkiksi ehkäisseet vuokravelkoja kontaktoimalla asukkaita, joilla vuokranmaksu yli kuukauden myöhässä ja tehneet maksusuunnitelmia. Asumisneuvonta on onnistunut ehkäisemään häättöjä ja ratkomaan vuokranmaksun ongelmia ja siten onnistunut välttämään vuokratuotosten siirtymistä perintään. Lisäksi asumisneuvonnalla on ratkottu häiriökäyttäytymistä, opastettu tukien hakemisessa ja ohjattu moninaisia ongelmia kokevia oikeiden palveluiden piiriin.

Mitä tarpeita asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseen tai kehittämiseen olisi toimialueellanne?

-

Mikä on organisaationne oma rooli asumisneuvonnassa?

Lain tavoitteet

Miten hyvin esitysluonnos onnistuisi arvionne mukaan parantamaan asumisneuvonnan saatavuutta toimialueellanne tai yleisesti?

Lain tavoitteena on laajentaa asumisneuvonnan saatavuutta nykyisestä ja mahdollistaa asumisneuvonta hallintaperusteesta riippumatta. Teoriassa laki tuo asumisneuvonnan useamman ulottuville. Käytännössä se kuitenkin riippuu etenkin resursseista. Nykyisin asumisneuvontaa rahoitetaan montaa kautta. Lakiluonnos ei anna kattavaa kuvaa siitä, miten rahoituksen kokonaisuuden arvioidaan kehittyvän tulevaisuudessa. Siksi lakiluonnoksen perusteella on mahdotonta arvioida, missä määrin asumisneuvonnan piirissä olevan asukasjoukon laajentaminen konkreettisesti vaikuttaa asumisneuvonnan saatavuuteen.

Lakiluonnos antaa hyvin laajan ja monipuolisen kuva niistä ongelmista ja haasteista, joita asumisneuvonnalla voidaan ratkoa. Nämä perustuvat osittain nykyisen asumisneuvonnan kautta saavutettuihin tuloksiin. Lakiluonnos jättää epäselväksi, missä määrin nykyisen asumisneuvonnan tulokset ovat yleistettävissä siihen, mihin suuntaan asumisneuvonta kehittyy jatkossa. Merkittävä osa nykyisistä asumisneuvontapalveluista on ARA-vuokratyöryhmittöiden asukkailleen tuottamia. Tällöin palvelua on mahdollista kohdistaa suoraan esimerkiksi vuokratyöryhmittöiden perusteella. Kunnan tarjoama tai ostopalveluna järjestämä asumisneuvonta esimerkiksi yksityisissä vuokra-asunnoissa tai omistusasunnoissa asuville ei tavoita kohderyhmäänsä samalla tavalla; tarvitsevien on hakeuduttava aktiivisesti asumisneuvonnan asiakkaiksi. Kohderyhmän laajennus ei itsessään takaa parempaa saavutettavuutta, jollei palvelun kohdentaminen toimi. Lakiluonnos antaa vajavaisen ja harhaanjohtavan kuvan asumisneuvonnan laajentamisen vaikutuksista, jollei siinä arvioida, miten asumisneuvonnan toteutustapa eroaisi uusien asiakaskuntien kohdalla.

Samat tekijät koskevat asumisneuvonnan saatavuutta opiskelijoille. Opiskelija-asunnoissa asuu noin neljännes korkeakouluopiskelijoista. Asumisneuvontaa on tarjolla osassa opiskelija-asuntoyhteisöjä. Lisäksi monen opiskelijan asuinkunta tarjoaa asumisneuvontapalveluita. Asumisneuvonnan laajentaminen voi tuoda nykyistä suuremman osan opiskelijoista asumisneuvontapalveluiden piiriin. Ei kuitenkaan ole takeita, että opiskelijat löytäisivät palvelun piiriin. Saatavilla ei juuri ole tietoa, missä määrin opiskelijat nykyisin käyttävät kuntien tarjoamia asumisneuvontapalveluita. Opiskelijoiden palveluverkko on jonkin verran eriytynyt monen muun ryhmän palveluista, eivätkä opiskelijat siten välttämättä luontevasti hakeudu hyödyntämään asumisneuvontaa silloin, kun tämä ei ole heille asunnon vuokranneen opiskelija-asuntoyhteisön tarjoamaa.

SOA toivoo, että lakiluonnoksessa huomioidaan, miten asumisneuvonta tavoittaa sen piiriin tulevat uudet asukasryhmät. SOA esittää selvitettäväksi, miten asumisneuvonta voisi tietosuoja-estämättä aktiivisesti tavoittaa ne, jotka voivat tarvita asumisneuvontaa esimerkiksi vuokratyöryhmittöiden vuoksi, mutta joiden vuokranantaja ei itse tarjoa asumisneuvontapalvelua.

Miten hyvin esitysluonnos arvionne mukaan onnistuisi edistämään asumisneuvonnan laajentamista kaikkiin asukkaisiin asunnon hallintaperusteesta riippumatta?

-

Miten hyvin esitysluonnos arvionne mukaan mahdollistaisi erityisten asukasryhmien (mm. nuoret, maahanmuuttajat) tarpeisiin vastaamisen?

Lakiluonnoksessa erityisryhmiksi nostetaan etenkin nuoret ja maahanmuuttajat. Myös opiskelijat ovat erityisryhmä, jonka erityispiirteet tulisi huomioida asumisneuvontapalveluiden tarjonnassa.

Opiskelijoiden asunnottomuudesta ei ole kattavaa tietoa. Pääkaupunkiseudun opiskelijoita koskevassa Opiskelijan kaupunki 2019 -tutkimuksessa kahdeksan prosenttia ilmoitti olleensa koditon opintojensa aikana. 30 prosenttia tuntee lähipiiristään opiskelijan, joka on ollut asunnottomana. Opiskelijoiden asumisen ongelmia pääkaupunkiseudulla kartoittaneessa tutkimuksessa havaittiin kuitenkin, ettei edes jokainen vailla vakinaista asuntoa oleva tunnistanut itseään asunnottomaksi. Sama havainto on toistunut muissakin opiskelijoiden asumista koskevissa tutkimuksissa. Opiskelijoista monella asumistilanne voi olla epävarma tai tilapäinen, mutta opiskelija ei itse miellä itseään asunnottomaksi. Jos jo opiskelijoiden asunnottomuuden ja asumisen haasteiden tunnistaminen poikkeaa muusta väestöstä, ei myöskään ole takeita, että opiskelijat osaavat hakea asumisen ongelmiinsa apua, ellei asumisneuvontaa ole räätälöity erityisryhmän tarpeiden mukaan.

Moni opiskelijoista on nuori tai maahanmuuttaja. Opiskelunaikainen asuminen on monelle ensimmäinen itsenäinen asunto tai ensimmäinen asunto Suomessa. Opiskelijoilla on siten olla puuttuvista asumisen valmiuksista tai kulttuurieroista johtuvia asunnon ylläpitoon liittyviä (lakiluonnoksen §4.2 kohta 3) neuvontatarpeita muuta väestöä enemmän.

Opiskelijoiden asumista sävyttää tilapäisyys ja nopea muuttosykli. Siksi asumisen ongelmatkin helposti liittyvät muuttotilanteisiin. Lakiluonnoksessa korostuvat asumisen jatkuvuutta tukevat palvelut. Kunnan toteuttamana tai ostopalveluna hankkiman asumisneuvonnan kohderyhmä lienee etenkin kunnan nykyiset asukkaat. SOA korostaa, että asumisneuvonnan tulee ulottua myös muuttotilanteisiin liittyvien asumisen haasteiden ehkäisyyn ja asunnon löytymiseen liittyvään neuvontaan (lakiluonnoksen §4.2 kohta 4).

Vaikutukset alueellanne

Millaisia vaikutuksia esityksellä olisi organisaatiossanne järjestettävään asumisneuvontaan tai asumisen ohjaukseen ja sen rahoitukseen?

Laki voi toteutuessaan parantaa asumisneuvonnan saatavuutta opiskelijoille, mutta vain, mikäli asumisneuvonnan palvelut huomioivat opiskelijat erityisryhmänä. Mikäli kuntien asumisneuvontatyö laajenee, nykyinen opiskelija-asuntoyhteisöjen toteuttama asumisneuvontatyö voi kunnan asumisneuvojien kautta verkottua vahvemmin muuhun palveluverkkoon. Tämä auttaa erityisesti moniongelmaisten asukkaiden ohjaamisessa oikeiden palveluiden äärelle.

Parhaimmillaan – resurssien ja toimintamallien salliessa – kaikille opiskelijoille voisi olla tarjolla opiskelijoiden tarpeisiin räätälöityä asumisneuvontaa, jonka opiskelija-asuntoyhteisöt tai opiskelijajärjestöt toteuttaisivat kunnalle ostopalveluna sekä itse tukien. SOA suhtautuu kuitenkin pessimistisesti siihen, onko tämä asumisneuvonnan laajentamiseen varatuilla resursseilla mahdollista, vai jäävätkö opiskelijoiden kaltaiset erityisryhmät asumisneuvonnan laajentamisessa jalkoihin.

Järjestettäisiinkö asumisneuvontaa jatkossa arvionne mukaan (a) kunnan omana työnä vai (b) ostopalveluna (minkä tahojen kanssa)?

-

Avustuksen käyttötarkoitukset

Asumisneuvonta Suomessa -selvityksen (2019) mukaan ARA-kantaa koskevat valtionavustukset (0,9 miljoonaa vuosittain) ovat kattaneet 11 % asumisneuvonnan kokonaisrahoituksesta. Vuonna 2022 myönnettävissä on 3 miljoonaa euroa, joka kohdennetaan asumisneuvonnan laajentamiseen ja kehittämiseen. Nyt lausuntokierroksella olevan esitysluonnoksen mukaan vuoden 2023 alusta lähtien myönnettävissä olisi 4 miljoonaa euroa, josta voitaisiin avustusta kohdentaa myös olemassa olevan asumisneuvonnan kuluihin. Kannatatteko tätä ratkaisua vai tulisiko avustusta jatkossakin myöntää vain uuteen asumisneuvontapalveluun ja asumisneuvontapalvelun laajentamiseen tai kehittämiseen? Miksi?

Asumisneuvonnan nykyinen rahoitustapa on monikanavainen. Lain myötä asumisneuvontaan suunnattu valtion panostus kasvaa, mutta samalla kasvaa se osuus kustannuksista, jonka valtiolta maksettava tuki kattaa. Lakiluonnoksen mukaan avustus myönnetään ensisijaisesti uuden asumisneuvontapalvelun tuottamiseen tai olemassa olevan asumisneuvontapalvelun laajentamiseen tai kehittämiseen. Lakiluonnoksessa ei ole riittävästi arvioitu, miten rahoituksen muutos vaikuttaisi muihin rahoituskanaviin ja siten asumisneuvonnan kokonaisrahoitukseen. Vaikuttaisiko esimerkiksi ARAn avustuksen loppuminen ARA-yhteisöjen haluun tarjota asumisneuvontaa?

Lain tavoitteiden toteuttamiseksi on tärkeää säilyttää asumisneuvonnan laaja rahoituspohja. Siksi SOA pitää erittäin tärkeänä, että asumisneuvonnan kustannukset voidaan sisällyttää omakustannusvuokriin. Tämä olisi syytä täsmentää korkotukilakiin valmisteilla olevassa korkotukilain päivityksessä.

Vapaa sana

Mitä muuta haluatte lausua esitysluonnoksesta? Tässä voi myös antaa mahdolliset pykäläkohtaiset kommentit.

Pykäläkohtaisia huomioita

Edellä todetun lisäksi SOA haluaa esittää seuraavat pykäläkohtaiset huomiot:

3§ Avustus asumisneuvontapalveluun

Pykälän esitetty muotoilu jättää epäselväksi, voiko avustuksen saaja hankkia asumisneuvontapalvelua yleishyödylliseltä vuokrataloyhteisöltä, joka ei ole kuntaomisteinen. SOA pitää tärkeänä, että asumisneuvontapalvelua voi ostaa ARA:n yleishyödyllisiksi nimeämiltä vuokrataloyhteisöiltä riippumatta niiden omistuspohjasta ja oikeushenkilömuodosta. Siksi SOA esittää, pykälän ensimmäisen momentin toinen virke muutetaan muotoon: ”Avustuksen saaja voi tuottaa asumisneuvontapalvelua itse taikka hankkimalla sitä toiselta kunnalta, hyvinvointialueelta, yleishyödylliseltä vuokrataloyhteisöltä, asumisoikeusyhteisöltä, muulta yksityiseltä palveluntuottajalta tai järjestöltä.”

Lehtoruusu Lauri
Suomen opiskelija-asunnot SOA ry